

https://doi.org/10.18485/slav_markovic_slobodan.2018.ch10
821.163.41.09 Марковић, Слободан Ж.

МИНА М. ЂУРИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима

**СРПСКА НАУКА О КЊИЖЕВНОСТИ У ПРЕВОДУ?
(Поводом одабраних текстова проф. др Слободана Ж.
Марковића објављених у преводима)****

У овом раду разматрају се одабрани текстови проф. др Слободана Ж. Марковића публиковани у преводима како би се, кроз анализу конкретних примера, актуализовало питање важности објаве прилога српске науке о књижевности на другим језицима.

Кључне речи: Слободан Ж. Марковић, српска наука о књижевности у преводу, српска књижевност 20. века.

Активност проф. др Слободана Ж. Марковића на међународном академском и научном нивоу, која је, између осталог, током школске 1961/1962. и 1962/1963. године подразумевала рад у својству лектора на Универзитету у Гетингену, од 1967. године службу потпредседника у Извршном комитету Интернационалног кураторијума књиге за децу при Унеску, вишедеценијско прегалаштво у Међународном славистичком центру у Београду (Марковић 1979: 219; Марковић 2007: 12), школске 1989/1990. године предавачко искуство гостујућег професора на Универзитету за стране језике у Пекингу (уп. Марковић 1992; Марковић 2007: 14), као и, од 1998. године, чланство у Међународном комитету слависта (уп. Марковић 2007: 15; Сувајџић 2015а: 349–350), умногоме је поспешивала и свест о томе колико је неопходно да истраживачки резултати српске науке о књижевности буду доступни широј читалачкој публици, и то нарочито кроз умножавање њихове вишејезичне рецепцијске могућности. Уз биографију и списак публикованих радова, приложених на захтев Уредништва *Анала Филолошког факултета* у другој

* mina.m.djuric@gmail.com

** Текст је настао као резултат рада на пројекту Института за књижевност и уметност, Београд, *Смена поетичких парадигми у српској књижевности двадесетог века: национални и европски контексти* (178016), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

половини 70-их година 20. века, проф. Марковић је навео и податак о предавањима по позиву која је одржао на „славистичким семинарима (Москва, Лењинград, Софија, Бон, Регенсбург, Будимпешта, Берлин, Јена, Инсбрук, Беч)”,¹ а посебно је нагласио чињеницу да је до тог тренутка „известан број радова објављен [...] у преводима на словеначки, македонски, бугарски, немачки, мађарски, чешки, руски, француски, и румунски језик” (Марковић 1979: 220). С тим у вези се, дакле, запажа да је још од раних прикупљања библиографских одредница Слободана Ж. Марковића присутан известан број текстова објављених и на страним језицима (уп. Марковић 1961: 403–404), уз очигледну свест проф. Марковића о важности превођења прилога науке о књижевности за нашу културу (уп. Марковић 1979: 220). Стога ово истраживање особито интересује који је меритум најбољег што ти текстови досежу, у каквом су односу према целокупном проучавалачком раду проф. др Слободана Ж. Марковића, али и према дотадашњим националним и међународним изучавалачким остварењима у оквирима одређеног предмета у науци о књижевности, као и какав је значај тих текстова за представу о нашој науци о књижевности у свету у годинама које следе.

Свест о изузетном значају превода за статус српске књижевности у свету проф. Марковић је истакао и у прилогу објављеном на украјинском језику у часопису *Українське слово*, поводом стогодишњице рођења Десанке Максимовић – „Століття Десанки Максимович 1898–1998” (Маркович 1998: 50–51). Пошто је, уз осврт на уметничке и интерпретаторске саговорнике поетесиног дела, опцртао основна поетичка начела стваралаштва Десанке Максимовић, проф. Марковић је нарочиту пажњу посветио традуктолошким подухватима песникиње, повезујући их са преводачком делатношћу „њеног земљака Милована Глишића” и подсећајући, међу многима, на њене преводе Тараса Шевченка, Лесје Украјинке, Лине Костенко и Максима Рилског, који су утицали и на то да за преводачка остварења буде награђена одликовањем „Ивана Франка” (Маркович 1998: 51). Своје излагање у тексту на украјинском језику проф. Марковић поентира запажањем како су све то начини на које је песникиња поспешила повезивање српског језика и књижевности са светом (Маркович 1998: 51), чиме је на известан начин и проширио мисао из 1986. године о томе да „kultura ne trpi granice”, што је тада пак било поткрепљено различитим примерима образложених деловања у оквирима саветовања Савеза културно-просветних заједница Југославије (Marković 1986: 182).

¹ Године 2007. издвојено је чак 68 универзитета на којима је проф. Марковић имао предавања (Марковић 2007: 15).

Када се погледа биографија Слободана Ж. Марковића,² уочава се да су већ прве године његове радне активности (од запослења на Филозофском факултету 1956. године) обележене сарадњом и у једном часопису који објављује прилоге на румунском језику. Наиме, у часопису *Lumina* већ се 1957. године на румунском појављује Марковићев приказ романа *Бешон и свици* Оскара Давича (Sl. Ž. M. 1957: 41–45). Иако је приказ фокусиран на анализу лика Вука Рсавца, која је дата и кроз осврт на аспекте психологизације, значајно је што Марковић, додуше, не изричито у афирмативном контексту, ипак извесну пажњу посвећује и карактеристикама Давичовог језика, односу визуалног и аудитивног, наглашавајући, поред осталог, и оригиналност Давичовог вокабулара (Sl. Ž. M. 1957: 44). Опредељење да се овај Давичов роман сагледа и кроз однос „артистичког начина” и „актуалне теме” (Sl. Ž. M. 1957: 45) суптилно указује на модерност којој се и текст о књижевности, објављен од стране истраживача који има двадесет девет година, ради приказа једног литерарног дела публици другог језичког миљеа, постепено приближава. То се тек на извесне начине наставило и у другом тексту објављеном на румунском језику у следећем двоброју часописа *Lumina* исте године, са циљем да се публици румунског говорног подручја прикажу основни мотиви и песнички облици Народноослободилачке борбе, посебно уз предочавања „сугестивности експресије” поводом друштвених тема (Marković 1957: 145), у делима аутора попут Јована Поповића, Ивана Горана Ковачића, Скендера Куленовића, Десанке Максимовић (Marković 1957: 141–151). Оваквим примерима се свакако отвара још једно подстицајно питање о нужном залагању представника једне науке и за својеврсну поетику приређивања и одабира истраживачких текстова усмерених ка преводу као начину иностраног представљања једне културе, уметности и научних домета који их прате, али и о неслучајности избора грађе за потенцијално превођење као поетички промишљеног апелатива.³

У „Библиографији радова сарадника Катедре за југословенску књижевност”, објављеној у првој књизи *Анала Филолошкој факултету*

² Поводом тих података в. сегмент „Живот и рад Слободана Ж. Марковића” у Зборнику радова *Признање професору Слободану Ж. Марковићу* из 2007. године.

³ Слободан Ж. Марковић је контекст ових проблема широј јавности предочио још на Конгресу културне акције у Крагујевцу 1971. године: „Ипак, у целини гледано, не издају се систематски одабрана најзначајнија дела која су теоријска и уметничка вредност у другим културама, а чији превод употпуњује и обогаћује нашу културу и омогућује да наш човек постане свестранији. Нарочито је та несистематичност изразита у одабиру дела из литературе и културе мањих народа. [...] Када се споје два констатована недостатка – мала могућност изворног коришћења светске културе на језицима на којима је стварана и несистематичност у превођењу, онда из ових слабости избија у својој пуној величини опасност и по националну културу” (Марковић 1972а: 785).

1961. године, четрнаеста одредница у сегменту који доноси библиографију асистента Слободана Ж. Марковића (Марковић 1961: 403) указује на приказ књиге, настале на руском језику, чији је један од одељака, који Слободан Ж. Марковић нашој читалачкој публици предочава, посвећен улози Светозара Марковића у поетичким токовима српске књижевности (Марковић 1959: 303–305). На моменте јасан полемички тон Слободана Ж. Марковића упозорава на извесне недоследности у класификацији одређених аутора, њиховом инкорпорирању „у круг критичких реалиста”, што појачава Марковићеве примедбе и у односу на целокупан концепт треће књиге московске едиције усредсређене на истраживања „критичког реализма југословенских народа” (Марковић 1959: 303). У одељку Бељајеве, уз дискусију поводом руских утицаја на образовање теоријских ставова Светозара Марковића и питања улоге тих ставова при конституисању реализма у нашој књижевности, Слободан Ж. Марковић посебно оповргава ауторкине идеје о „пресудном значају” теоријских увида Светозара Марковића за „усвајање” „реалистичког [...] метода”, те истиче „посредан” одјек „друштвених” деловања Светозара Марковића и њихов утицај на књижевност (Марковић 1959: 404), а поред тога замера ауторки и поделу писаца на „прогресивне и реакционе романтичаре” (према Марковић 1959: 303), оцењујући то као „чудну и књижевноисториски неоправдану [...] класификацију писаца” (Марковић 1959: 303). Приказ Слободана Ж. Марковића показује неке стожерне карактеристике разумевања неумитне важности упознавања са текстовима усмереним ка српској књижевности, насталим на другим језицима, читаним у оригиналу, уз, с једне стране, подржавалачки наклон да се књига објављена на страном језику, а посвећена српској књижевности, представи овдашњој читалачкој публици, а, с друге стране, и да се започне недвосмислен дијалог који указује и на извесна проблемска места и/или неслагања у целокупној поставци дате анализе. Сувереним тоном преданог читаоца и дискутанта, већ је тридесетједногодишњи Слободан Ж. Марковић у појединим приказима заступао ставове које ће објединити и целовитије представити октобра 1971. године у Крагујевцу, у свом излагању на тему „Српска култура у односу на стране културе” (Марковић 1972а: 783–787), у оквирима Пете комисије „Организованост културног живота и културних делатности у СР Србији” Конгреса културне акције у СР Србији, који је окупио преко 200 референата. Заступајући идеје о неопходности „систематског” увида у стање славистичких центара широм света, а пре свега у то „где се и ко бави проучавањем нашег језика и књижевности, ко, шта и како преводи дела наших стваралаца”, Слободан Ж. Марковић упознаје ширу јавност са деловањима тек основаног Међународног славистичког центра и његовом основном мисијом

(Марковић 1972а: 786). Колико и учесталост публикавања Марковићевих преведених текстова у овим годинама сведочи о конституисању општијих идеја и циљева поводом потребе континуираног представљања и праћења наше (науке о) књижевности у свету, показује и чињеница да је, након неколико претходних учешћа на симпозијумима у Велесу,⁴ Марковићева тема на манифестацији *Седми Рацинови средби* 1970. године била заокупљена шире постављеним односом националне и светске књижевности (Марковић 1970: 58–67).

Поменути рад на Универзитету у Гетингену у својству лектора, као и учешће на интернационалним славистичким конференцијама, Слободан Ж. Марковићу су отворили могућности и да у изузетно признатом славистичком часопису *Opera Slavica* публикује рад на српском језику, посвећен разматрањима односа модернизма и експресионизма (Marković 1963: 143–149). При писању текстова који за циљ имају промовисање српске књижевности у оквирима европске и светске литературе, Слободан Ж. Марковић је, с једне стране, настојао да и иностраном читалишту представи целину и континуитет историје српске књижевности у односу на историју европских литерарних токова, што се добро уочава у тексту „Die mittelalterliche Tradition und der Anfang der neuen serbischen Literatur”, објављеном на немачком и српском језику, који ауторе као што су Свети Сава, Захарије Орфелин, Јован Рајић и Доситеј Обрадовић сагледава у контексту оновремених религиозних, филозофских и/или књижевних догађања у Европи (уп. Marković 1987а: 85–93; Марковић 1987: 7–18). С друге стране, у приликама публикавања текстова у иностранству Слободан Ж. Марковић је промућурно бирао области које би чиниле својеврсно везивно проблемско ткиво између књижевности и култура, што у овом случају врло индикативно издваја и чињеницу да се и пре обимнијих истраживања наших германистичких компаратиста Слободан Ж. Марковић приклонио темама тумачења експресионизма у оквирима германских и јужнословенских књижевности. Истичући како се „mimo Nemačke, kod Južnih Slovena gotovo najviše osetio ekspresionistički uticaj”, Марковић подсећа и на чињеницу да је сегмент једне од свезака часописа *Der Sturm* 1927. године био посвећен представљању наших песника (Marković 1963: 143).⁵ У центар

⁴ Слободан Ж. Марковић је, између осталог, учествовао и на скупу у Велесу организованом 1969. године поводом односа народне и уметничке литературе, после чега је уследио на македонском објављен Марковићев текст „Одзвуци на народните умотворби во поезијата на Блажо Конески” (Марковић 1970: 192–203), чија је проблематика учињена доступном 1970. године и на српском, у првом броју новопокренутог часописа *Књижевна криштика* (Marković 1970: 88–92)

⁵ Управо је у том смеру Слободан Ж. Марковић развијао и погледе о односу националне и светске књижевности: „Савремена поезија југословенских народа достигла

испитивања постављајући радове Винавера и Црњанског, Марковић се за германске песничке појаве позива на грађу на немачком језику, на издање докумената, манифеста и програма из периода 1910–1925. године, објављено у Дармштату 1960. године, које је међу ретким у нашој средини (уп. Marković 1963: 147). У Марковићевом тексту је тек донекле начињена својеврсна дистанца у односу на ставове и оцене Милана Богдановића, упућене ка међуратним модернистичким тенденцијама (уп. Marković 1963: 144), али је и, без сасвим адекватне елаборације, предложено да се уместо „neodređenog pojma 'modernizam'” користи назив „srpski ili beogradski ekspresionizam”, како би се ојачала тежња да се „terminološki” обележи „povezanost nacionalnog literarnog razvoja u Srbiji sa opštim književnim kretanjima kod ostalih Jugoslavena i u svetu” (Marković 1963: 149). Колико је интересовање Слободана Ж. Марковића усмерено ка овој области, показује и чињеница да је већ следеће године своје бављење проблемом експресионизма учинио доступним и у преводу на мађарски језик, који је објављен у часопису *Helikon* (Marković 1964: 195–206), као и да се том темом, али и периодом 20-их и 30-их година 20. века, бавио у још неколико текстова публикованим на немачком језику – „Expressionismus bei den Belgrader Schriftstellern: 1924–1928” (Marković 1978a: 67–71), „Die Verbindungen zwischen der progressiven deutschen Literatur und einer Richtung der sozialen Literatur in Jugoslawien der 20er und 30er Jahre” (Marković 1978b: 352–363), односно кроз више текстова објављених на српском језику (уп. нпр. Марковић 1965: 69–85; Марковић 2010: 279–284), што је утицало и на актуализовање одређених делова засебних радова у већим монографским целинама (уп. нпр. Marković 1982: 132–148 и др.).

Међу најистакнутијим примерима посебно ангажованог деловања Слободана Ж. Марковића и у оквирима међународне сцене издвајају се и околности поводом обележавања значајних јубилеја живота и рада Вука Стефановића Караџића, нарочито у периоду између 1964. и 1987. године – од приређивања међународног скупа поводом 100 година од Вукове смрти до учествовања у реализацији програма поводом двестагодишњице Вуковог рођења, док су се у међувремену активирала и настојања да се реше питања у вези са покретањем Научног састанка славица у Вукове дане⁶ и поновног успостављања Вукове задужбине, као и

је један ниво којим се проширују поетски простори и у културним метрополама у свету већ постоје жива интересовања за њу и њене путеве” (Марковић 1970: 64–65).

⁶ Уп. заступљеност дела Вука Караџића као упоришта за рад новопокренутог „Научног састанка југославица у Вукове дане” у говорима проф. др Слободана Ж. Марковића на отварању првог (Марковић 1971: 5), другог (Марковић 1972б: 3) и трећег научног скупа (Марковић 1973: 489–490), који се доносе и као прилози у овом Зборнику.

многих њених пројеката.⁷ Колико је био снажан и умножен интернационални одјек ових догађања, показује и чињеница да је, према Резолуцији Унеска, Вук Стефановић Караџић убројан у двеста најважнијих фигура на свету.⁸ Године 1987, када се у оквиру 36. годишта реномираног Хумболтовог часописа (*Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin*) појавила и свеска која је делом окупила и радове са темама изучавања филозофије на Универзитету у Берлину после 1848. године, затим свеска фокусирана на проучавање веза берлинских студената и немачке књижевности (1810–1933/1945), или свеска намењена обележавању 100 година Германистичког семинара у Берлину, друга међу свескама истог годишта била је посвећена изучавањима југословенских књижевности и упоредног проматрања српскохрватског и немачког језика (*Jugoslawische Literaturen und deutsch-serbokroatischer Sprachvergleich*), а под својим корицама објединила је и радове настале у времену припреме поводом истакнуте Вукове годишњице. Међу тим радовима налази се и текст „Die Märchen der Brüder Grimm und die Volkserzählungen von Vuk Karadžić und ihre Beziehungen zum Quellenmaterial” проф. др Слободана Ж. Марковића (Marković 1987b: 108–111), чија је верзија на српском језику доступна и у књизи *Вук Караџић у књижевном ширању* (Марковић 1987: 89–95). Желећи да маркира извесне типолошке сродности у сакупљачком приступу и односу према изворном материјалу усмених прозних облика на примерима делатности Јакоба Грима и Вука Караџића и пре њиховог сусрета у Каселу 1823. године (Marković 1987b: 109–110), Марковић је Вукову поетику приређивања народне прозе и добру заснованост приступа у односу на тежњу ка очувању специфичности материјала сврстао међу врхунска поступања највећих светских прегалаца културе, при чему је истакао и разлике у концептима Вука и браће Грим, особито у односу на усмеренију рецепцијску намену приређиваних немачких усмених прозних форми (уп. Marković 1987b: 109). У настојањима да испита промене у поетици приређивања међу различитим издањима Вука Караџића и браће Грим, Слободан Ж. Марковић се у свом раду позива како на овде теже доступну студију германистичког изучаваоца Хермана Хамана (која се бави тумачењима промена насталих у току рада и објава варијаната скупљеног текста од стране браће Грим), тако и на радове наших германиста (Миљана Мојашевића) и проучавалаца наше усмене народне баштине (Маје Бошковић Стули, Наде Милошевић Ђорђевић), посебно поводом начина на које је Вук присту-

⁷ Поводом ових значајних подухвата в. текст „Два зборника у част професора Слободана Ж. Марковића” др Миодрага Матицког у овом Зборнику.

⁸ В. прилог „Сећање на професора из Културно-просветне заједнице Србије” Марије Бишоф у овом Зборнику.

пао изворима (Marković 1987b: 109–110). Поред тога, Марковић структуре анализираних збирки поставља у контекст класификације понуђене Милером и Пропом (Marković 1987b: 110), омогућујући и читаоцима немачког говорног подручја, али и других проучавалачких исходишта, да свестрано реципирају одабране научне домете различитих традиција изучавања усмених књижевности, чиме се развија интересовање и других култура за проучавања српске народне баштине у компаративним оквирима.

Чини се да је таква врста контекстуализације српске књижевности и текстова науке о књижевности који су њој посвећени на одговарајући начин настављена и у подухвату Вукове задужбине, која је између 2014. и 2017. године, поводом више значајних Вукових годишњица (између осталих и 200 година од објаве првих Вукових дела, 150 година од Вукове смрти, 80 година од оснивања Вукове задужбине, 30 година од поновног успостављања Вукове задужбине и других) публикацијом четворокњижја *Вук Стефановић Караџић, Српска усмена народна баштина* на немачком, руском, енглеском и француском језику, кроз преведене текстове из Вукове сакупљачке ризнице, али и кроз особену антологију прилога⁹ наших и иностраних изучавалаца германских, словенских, англосаксонских и романских веза Вука са савременицима и истраживачке пажње потоњих читалаца, омогућила вишејезичну рецепцију и нови изучавалачки погон у испитивањима. У том смислу једна примарно нехотимична, али очигледно не и сасвим случајна околност садржана је у чињеници да је преводилац сегмената књиге *Српска усмена народна баштина*, објављене на немачком језику 2014. године под окриљем Вукове задужбине, била иста особа која је превела текст проф. Марковића посвећен сарадничким везама браће Грим и Вука Караџића, публикован у Берлину 1987. године – проф. др Анете (рођ. Нагор) Ђуровић. Уз то је значајно истаћи да су управо они тумачи за које се и у најновијем веку потврђује да су неоспорно важни за проучавање Вуковог дела у међународним оквирима и чији су одломци студија заступљени у књигама на страним језицима Вукове задужбине (поред осталих, то су и Миљан Мојашевић, Павле Ивић, Владан Неђић, Миливој Павловић, Манфред Јенихен, Зоран Константиновић, Голуб Добрашиновић, Херберт Појкерт, Алберт Лорд, Јован Деретић, Нада Милошевић Ђорђевић и други) учествовали као референти и дискутантани на прва три Научна састанка у Вукове дане, на симпозијумима чији је покретач био и проф. Марковић. Иако у неким другим издањима наше науке о књижевности, објављеним на страним језицима, можда и услед недоступности преведених увида из истраживања која су се већ бавила сродним проблемима, ређе пос-

⁹ Уп. Ђурић 2014: 500.

тоје позивања на претходне изучаваоце одређених питања, чини се да је овако представљена „кондиција дијалога”¹⁰ међу књигама, годишњицама и догађањима у сагледавањима и планирањима начина позиционирања преведених текстова, наше науке о књижевности и литературе у оквирима светских радова засигурно међу релевантнима.

Пошто је, услед изворног неподударања, увидео и разлике у начину обликовања материјала у збиркама браће Грим и Вука Караџића, као и претежно усмерење скупљених бајки браће Грим ка најмлађој популацији (*Деце и домаће бајке – Kinder- und Hausmärchen*) (Marković 1987b: 110), уз српску верзију текста у књизи *Вук Караџић у књижевном шрајању*, проф. Марковић је додао још један сегмент, посвећен области истраживања која је њему била изузетно блиска – „Бајке Браће Грим и књижевност за децу на српскохрватском језику” (Марковић 1987: 95–101), наглашавајући рецепцијски значај анализираних *Децих и домаћих бајки* браће Грим за усавршавање начела аутора у стварању уметничке бајке (уп. Марковић 1987: 98–99). Још од 1965. године Марковићеви текстови посвећени књижевности за децу појављују се на другим језицима (уп. Марковић 1979: 222), да би се 1975. године Марковићева књига *Зачини о књижевности за децу* (Marković 1971) у целини нашла у словеначком преводу (Marković 1975). Колико је изузетна улога Слободана Ж. Марковића у оквирима организације појединих скупова и приређивања зборника радова о књижевности за децу, показује и чињеница да је Слободан Ж. Марковић један од уредника зборника на словеначком језику *Sledovi revolucije v umetnosti za otroke in mladino* Фестивала „Курирчек”, у којем је учествовао са три своја прилога. Образлажући одабир теме револуције, према ауторима у чијим је делима заступљена, као водећу у овом окупљању истраживача (Marković 1983a: 11), уз посебан прилог у смеру дефинисања књижевних облика са основним доживљајем родољубља у литератури намењеној деци и младима (Marković 1983b: 26–27), Слободан Ж. Марковић кроз дискусију поводом конкретних примера поентира у својим истраживачким настојањима радом о дихотомијама Ђопићеве поезије, о поетским актуализацијама ратних тема и интимистичког доживљаја природе од стране лирских јунака (Marković 1983c: 72). С једне стране, период 80-их година 20. века представља време Марковићевог проширивања теме Народноослободилачке борбе у књижевности за децу, поводом које је Слободан Ж. Марковић писао и говорио више пута, између осталог, и на Змајевим дечијим играма, а још 1965. године на словеначком језику објавио један прилог у првом годишту часописа *Dialogi* (Marković 1965: 423–425), те 1986. године за

¹⁰ Наведену синтагму в. у разговору Добрице Ђосића са проф. Марковићем у овом Зборнику.

часопис *Литературен збор* приложио текст „Народноослободителната борба во југословенскиот роман”, у коме се, кроз анализу различитих примера, фокусирао и на промене романескног жанра, које ова тема собом доноси (Марковиќ 1986: 3–9). С друге стране, године 1984. несрећним поводом, у сегменту часописа *Литературен збор*, посвећеном Бранку Ђопићу, садржан је и обимнији текст Слободана Ж. Марковића на македонском језику („Желбите и стварноста во делата за деца на Бранко Ќопиќ”), у коме су се подробно анализирали различни аспекти Ђопићеве књижевности за децу, питања приказа актуалних друштвених тема, однос реалистичног и фантастичног, деца као ликови у књижевним делима (Марковиќ 1984: 21–33), о чему је Слободан Ж. Марковић писао и у својој књизи определеној ка темама из књижевности за најмлађе (уп. Marković 1971: 150–164).

О значају и препознавању свесрдних залагања проф. др Слободана Ж. Марковића у оквирима активности усредсређених ка темељној промоцији нашег језика, књижевности и културе у свету, као и подстицања тамошње научне и читалачке публике да се заинтересује и приближи упознавању и проучавању наше културне баштине, сведоче и признања која је проф. Марковић стекао како у земљи, тако и у иностранству, а међу интернационалним одликовањима издвајају се и *Медаља Хумболтшовой универзитетша*, *Медаља Ханс Кристијан Андерсен*, немачки орден *Велики крст I реда* за заслуге у међународној сарадњи (Сувајцић 2015б: 354). Дуговечна свест о непоколебљивој вредности таквих признања још је драгоценија када се устоличи као спознање генерација студента из различитих земаља, међу којима је и оно које је проф. Рихтер у овом Зборнику исказала о залагању свог ментора проф. Марковића као „pravog ambasadora kulture” и споне између наше и немачке литерарне и проучавалачке традиције.¹¹

Чини се да текстове о српској књижевности и српској науци о књижевности у преводу треба увек писати гласно. Нарочито у потреби давања изнова оригиналног и информативног одговора у вези са том темом на одјек питања које је проф. Марковић често постављао при сусретима: „Има ли шта ново?” „Сан” проф. Марковића о „организацији наступајућег Конгреса 2018. године” у Београду (Jakóbić-Semkowowa 2016: 158), постао је истинска *нашост*.¹² У присећању на статистички податак, поменут 1971. године, да је „за последњих пет година издато

¹¹ В. текст „Sećanja na naklonjenog mentora i trajnog prijatelja” проф. др Ангеле Рихтер у овом Зборнику.

¹² Уп. како се у једном међу последњим текстовима, који је објављен 2015. године и посвећен књизи *Моја Десанка* Љубише Ђидића, проф. Марковић више пута позива на речи аутора поводом Десанкине „[...] величанствене *Њености*” (према Марковић 2015: 7, 10).

[...] три пута више преведених дела него оригинала створених на српскохрватском језику” (Марковић 1972а: 785), и уз свест о међувременим променама, ојачава нада да се не сме одређивати академским *сном* већ управо *нашошћу* то да у неком блиском времену, уз квалитетну продукцију на оригиналу и преводе стране литературе, порасте и опсег превода дела, али и текстова науке о књижевности са српског на неке друге језике.

Литература

- Ђурић 2014: М. Ђурић, „Нова књига староставна (Приказ књиге *Vuk Stefanović Karadžić 1787–1864–2014, Mündliches Volksgut der Serben*, herausgegeben von Prof. Dr. Boško Suvajdžić, Vukova zadužbina, Čigoja štampa, Beograd, 2014)”, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2013/2014. годину*, година IX, стр. 499–501.
- Марковић 1970: С. Ж. Марковић, „Одзвучи на народните умотворби во поезијата на Блажо Конески”, у: К. Пенушлиски, Г. Тодоровски, Т. Момировски (ред. одбор), *Македонската народна и уметничка литература, Шестии Рацинови средби*, Титов Велес: Советот на Рациновите средби, стр. 192–203.
- Марковић 1984: С. Ж. Марковић, „Желбите и стварноста во делата за деца на Бранко Копик”, прев. М. Ј., *Литературен збор*, година XXXI, 3, стр. 21–33.
- Марковић 1986: С. Ж. Марковић, „Народноослободителната борба во југословенскиот роман”, превел Михаил Јанушев, *Литературен збор*, година XXXIII, 1, стр. 3–9.
- Марковић 1959: С. Ж. Марковић, „Ю. Д. Беляева: *Борьба Светозара Марковича за реализм в сербской литературе*. Литература славянских народов. Выпуск 3. Издательство Академии наук СССР. Москва, 1958”, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. XXV, св. 3–4, стр. 303–305.
- Марковић 1961: С. Ж. Марковић, „Слободан Ж. Марковић, асистент”, *Анали Филолошкој факултета*, књ. 1, стр. 403–404.
- Марковић 1965: С. Ж. Марковић, „Експресионизам у југословенској књижевности”, у: М. Николић (ур.), *Настава књижевности и језика на првом и другом ступњу школовања, Зборник стручних и педагошко-методских чланака и прилога*, Београд: „Вук Караџић”, стр. 69–85.
- Марковић 1970: С. Ж. Марковић, „Национална књижевност у породици светске литературе”, у: А. Алексиев, Б. Иванов, А. Спасов (ред. одбор), *Литературите на малиите народи, Седми Рацинови средби*, Титов Велес: Советот на Рациновите средби, стр. 58–67.
- Марковић 1971: С. Ж. Марковић, „Др Слободан Марковић (Отвара I научни састанак слависта)”, *Научни састанак слависта у Вукове дане, Реферати и саопштења*, 1, стр. 5–6.
- Марковић 1972а: С. Ж. Марковић, „Српска култура у односу на стране културе”, у: М. Гончин (ур.), *Конгрес културне акције у СР Србији*, Крагујевац

- 28, 29 и 30. октобар 1971, Београд: Републичка конференција ССРН СР Србије, стр. 783–787.
- Марковић 1972б: С. Ж. Марковић, „Поздравни говор”, *Научни састајанак слависта у Вукове дане, Реферати и саопштења*, 2, стр. 3.
- Марковић 1973: С. Ж. Марковић, „Отварање III међународног састанка слависта”, *Научни састајанак слависта у Вукове дане, Реферати и саопштења*, 3, стр. 489–490.
- Марковић 1979: С. Ж. Марковић, „Др Слободан (Живорада) Марковић, ванредни професор”, *Анали Филолошког факултета, Биографије и објављени радови наставника и сарадника*, књ. 13, стр. 219–224.
- Марковић 1987: С. Ж. Марковић, *Вук Караџић у књижевном истрајању*, Горњи Милановац: Дечје новине; Приштина: Јединство.
- Марковић 1992: С. Ж. Марковић, *Професор у Пекинју, професор из Пекинја*, Ваљево: „Милић Ракић”; Горњи Милановац: Дечје новине.
- Марковић 2007: С. Ж. Марковић, „Живот и рад Слободана Ж. Марковића”, у: М. Матицки (ур.), *Признање професору Слободану Ж. Марковићу*, Београд: Институт за књижевност и уметност, Вукова задужбина, Задужбина „Десанка Максимовић”, стр. 11–16.
- Марковић 2010: С. Ж. Марковић, „Сарадња српских и немачких писаца у трећој деценији двадесетог века”, *Научни састајанак слависта у Вукове дане, Српска књижевност и европска књижевност*, 40/2, стр. 279–284.
- Марковић 2015: С. Ж. Марковић, „О пријатељству, песникињи и времену”, предговор, у: Љ. Ђидић, *Моја Десанка*, Смедерево: Арка, стр. 7–10.
- Маркович 1998: С. Ж. Маркович, „Столиття Десанки Максимович 1898–1998”, превод Марија Багрјић, *Українське слово*, Рік III, число 5, стр. 48–51.
- Сувајцић 2015а: Б. Сувајцић, „In memoriam: О нашем Професору”, *Годишњак Кашегре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2014/2015. годину*, година X, стр. 349–351.
- Сувајцић 2015б: Б. Сувајцић, „Слободан Ж. Марковић (15. 07. 1928 – 11. 09. 2015)”, *Годишњак Кашегре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2014/2015. годину*, година X, стр. 353–354.
- Jakóbić-Semkowowa 2016: М. Jakóbić-Semkowowa, „Slobodan Ž. Marković (1928–2015)”, *Acta Universitatis Wratislaviensis, Slavica Wratislaviensia*, No 3691, CLXII, pod redakcją Włodzimierza Wysoczańskiego, str. 157–158.
- Marković 1957: S. Ž. Marković, „Poezia iugoslavă cu motive din Lupta de eliberare națională”, *Lumina: revista cultural-literară*, 3–4, str. 141–151.
- Marković 1963: S. Ž. Marković, „Međuratni 'modernizam' ili ekspresionizam u srpskoj književnosti”, *Opera Slavica*, Vorträge auf dem V. internationalen Slawistenkongress, IV, str. 143–149.
- Marković 1964: S. Ž. Marković, „Expresszionismus a jugoszláv irodalomban”, ford. Zoltán Csuka, *Helikon*, 10. évf., 2–3. sz., str. 195–206.
- Marković 1965: S. Ž. Marković, „Narodnoosvobodilna borba v otrokši književnosti”, prevedel Dušan Mevlja, *Dialogi*, 7–8, str. 423–425.
- Marković 1970: S. Ž. Marković, „Odjeci narodnih umotvorina u poeziji Blaže Koneskog”, *Književna kritika*, br. 1, str. 88–92.

- Marković 1971: S. Ž. Marković, *Zapisi o književnosti za decu*, Sarajevo: Izdavačko-knjižarsko preduzeće „Svjetlost”.
- Marković 1975: S. Ž. Marković, *Zapiski o književnosti za otroke*, prevedel Miha Avanzo, Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Marković 1978a: S. Ž. Marković, „Expressionismus bei den Belgrader Schriftstellern: 1924–1928”, u: Z. Konstantinović (Hrg.), *Expressionismus im europäischen Zwischenfeld*, Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Sonderheft, 43, Innsbruck: AMOE, str. 67–71.
- Marković 1978b: S. Ž. Marković, „Die Verbindungen zwischen der progressiven deutschen Literatur und einer Richtung der sozialen Literatur in Jugoslawien der 20er und 30er Jahre”, *Zeitschrift für Slawistik*, Bd. XXIII, Heft 3, str. 352–363.
- Marković 1982: S. Ž. Marković, *Književne pojave između dva svetska rata*, Valjevo: „Milić Rakić”.
- Marković 1983a: S. Ž. Marković, „Ideja Festivala Kurirček in književnost”, u: S. Ž. Marković, V. Lakovič, C. Cvetko, J. Filo (ur.), *Sledovi revolucije v umetnosti za otroke in mladino: zbornik sestavkov strokovnih posvetovanj Festivala Kurirček o umetniški ustvarjalnosti za otroke in mladino s tematiko iz NOB in revolucije na področju književne, likovne in glasbene umetnosti*, prevod iz srbohrvaščine Teodor Lorenčič, Ljubljana: Partizanska knjiga, str. 11–12.
- Marković 1983b: S. Ž. Marković, „Patriotizem v sodobni literaturi za otroke in mladino”, u: S. Ž. Marković, V. Lakovič, C. Cvetko, J. Filo (ur.), *Sledovi revolucije v umetnosti za otroke in mladino: zbornik sestavkov strokovnih posvetovanj Festivala Kurirček o umetniški ustvarjalnosti za otroke in mladino s tematiko iz NOB in revolucije na področju književne, likovne in glasbene umetnosti*, prevod iz srbohrvaščine Teodor Lorenčič, Ljubljana: Partizanska knjiga, str. 26–27.
- Marković 1983c: S. Ž. Marković, „Veselje in žalost, patetičnost in tragičnost v Čopićevi vojni poeziji”, u: S. Ž. Marković, V. Lakovič, C. Cvetko, J. Filo (ur.), *Sledovi revolucije v umetnosti za otroke in mladino: zbornik sestavkov strokovnih posvetovanj Festivala Kurirček o umetniški ustvarjalnosti za otroke in mladino s tematiko iz NOB in revolucije na področju književne, likovne in glasbene umetnosti*, prevod iz srbohrvaščine Teodor Lorenčič, Ljubljana: Partizanska knjiga, str. 70–73.
- Marković 1986: S. Ž. Marković, „Kultura ne trpi granice”, *Kulturni život*, god. 28, 4–5, str. 182–183.
- Marković 1987a: S. Ž. Marković, „Die mittelalterliche Tradition und der Anfang der neuen serbischen Literatur”, in: D. Völkl, Ch. Engel (Hrgg.), *Dona Slavica Aenipontana: in honorem Herbert Schelesnik*, München: „Dr. Dr. Rudolf Trofenik”, str. 85–93.
- Marković 1987b: S. Ž. Marković, „Die Märchen der Brüder Grimm und die Volkserzählungen von Vuk Karadžić und ihre Beziehungen zum Quellenmaterial”, Übersetzung Anette Nagorr, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin, Gesellschaftswissenschaftliche Reihe, Jugoslawische Literaturen und deutsch-serbokroatischer Sprachvergleich*, Jg. 36, H. 2, str. 108–111.

Sl. Ž. M. 1957: Sl. Ž. M., „Oskar Davičo: 'Beton și licurici'”, *Lumina: revista cultural-literara*, 1–2, str. 41–45.

Mina M. Đurić

SERBIAN LITERARY SCIENCE IN TRANSLATION?
(Regarding Prof. Dr. Slobodan Ž. Marković's Selected Texts Published
in Translations)

Summary

This paper discusses Prof. Dr. Slobodan Ž. Marković's selected texts published in translations in order to analyze concrete examples and to actualize the importance of publishing articles of Serbian literary science in different languages.

Keywords: Slobodan Ž. Marković, Serbian literary science in translation, Serbian literature of the 20th century.